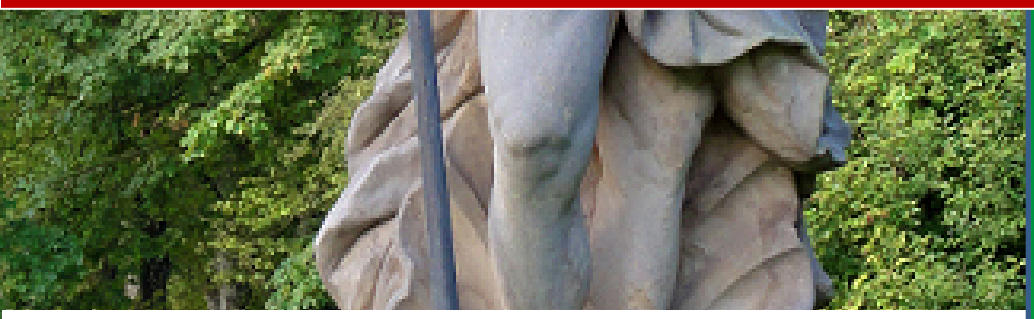

Gemeente Opsterland

Beleid Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte (BKOR) 2023-2026

gemeente Opsterland

mei 2022

Samen Leven, Samen Werken,

Fysiek Beheer

Inhoud

Inhoud 1
1. Inleiding 3
2. De collectie 4
3. Inventarisatie en registratie 5
3.1 Beheersysteem 5
4. Ambitie onderhoud 6
4.1. Kwaliteitsniveau 6
4.2. Uitvoering beheer en onderhoud op de lange termijn 6
4.2.1. Periodiek en jaarlijks onderhoud 7
4.2.2. Groot onderhoud 7
4.2.3. Herstel (vandalisme)schade 7
4.2.4. Uitzonderingssituaties: total loss, calamiteiten en herplaatsingen 7
4.2.5. Opslagplaats voor kunstwerken 7
5. Betrokkenen bij het onderhoud 9
5.1. Beheerder afdeling Fysiek Beheer en groenonderhoud 9
5.2. Wijkteams/fysiek beheer en (winter)team Caparis 9
5.3. Plaatselijk Belang 9
5.4. Kunstwacht en gespecialiseerde bedrijven uit de regio 9
5.5. Andere betrokkenen 9
6. Meerjarenplanning onderhoud kunstwerken 10
6.1. Onderhoud van oorlogsmonumenten 10
6.2. Uitzonderingen in het onderhoud 10
6.3. Uitgesloten van onderhoud 10
7. Aanschaf nieuwe kunstwerken 12
7.1. Aanvullende eisen 12
7.2. Percentageregeling Beeldende Kunst 13
7.3. Schenkingen 14
7.4. Kunstwerken in bezit van derden geplaatst op gemeentegrond 14
7.5. Kunstwerken geadopteerd door scholen 14
8. Bekendheid en toegankelijkheid 15
8.1. Digitale toegankelijkheid 15
8.2. Externe online databases 15
9. Financiën structureel onderhoud 16
9.1. Interne financiering 16
9.2. Externe financiering 16

10. Bijlagen 17
Bijlage 1 Overzicht Beeldende kunst in de openbare ruimte gemeente Opsterland in eigendom gemeente of waarvan gemeente onderhoud voorziet 17
Bijlage 2: Werken in bruikleen gegeven 25
Bijlage 3. Stappenplan Aangifte doen 26
Bijlage 4: Uitvoeringsrichtlijnen bij uitzonderingssituaties 27
1.Total loss 27
2. Calamiteiten: misdrijf, diefstal of natuurramp 27
3. Herplaatsing kunstwerk door gewijzigde omgeving 27
Bijlage 5: Addendum Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025 28

1. Inleiding

Kunst op straat, bij gebouwen, in parken en andere plaatsen in de openbare ruimte vormen een belangrijk onderdeel van ons cultureel erfgoed. Ze vormen het meest tastbare en toegankelijke openbaar kunstbezit voor de eigen inwoners en bezoekers. Zorgvuldig beheer van de kunstwerken is noodzakelijk, niet alleen vanwege de verplichting die we hiervoor hebben, maar ook omdat zij het beeld van de openbare ruimte positief beïnvloeden.
De gemeente Opsterland is met zijn cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten bij uitstek een woon- en recreatiegemeente. Een goed onderhouden kunstcollectie draagt bij aan een prettige leefomgeving, bevordert de verbinding en betrokkenheid van inwoners met de regio en draagt bij aan de versterking van de regionale identiteit. Deze kwaliteiten moeten behouden blijven en waar nodig versterkt worden.
In het verleden voerden veel gemeenten alleen onderhoud uit als er een melding binnenkwam van schade of graffiti. Een plan voor regelmatig onderhoud was er niet. De laatste jaren komt er meer aandacht voor het onderhoud van kunstwerken, omdat er meer aandacht geschonken wordt aan de leefomgeving en het plezier dat aan openbare kunst wordt beleefd. Kunstwerken die er schoon en verzorgd uitzien trekken minder vandalisme aan dan vieze of beschadigde objecten. Er zijn allerlei factoren die schade kunnen veroorzaken aan kunstwerken, zoals weersinvloeden, plaagdieren of begroeiing. Ook de mens kan schade toebrengen door vandalisme, graffiti, diefstal of verplaatsing. Het verdwijnen van kennis en documentatie of een gebrek daaraan kan ook leiden tot schade.
Een planmatige werkwijze van beheer en behoud en de inzet van de juiste kennis en expertise is een goed instrument om problemen voor te zijn en (de kans op) schade te verkleinen. Jaarlijks onderhoud zorgt voor een fraaiere openbare ruimte en beperkt de onderhoudskosten. Reparaties op de lange termijn zijn duurder dan elk jaar goed onderhoud uitvoeren en zorgen zodoende voor een kostenbesparing op de langere termijn. Voor veel materialen, zoals hout en diverse steensoorten, zorgt regelmatig onderhoud dat ze langer mee gaan en het voorkomt groot onderhoud in de toekomst. Juist daarom is een meerjarenplanning met duidelijk afspraken over het beheer en het onderhoud van kunstwerken in de openbare ruimte belangrijk.
In dit meerjarige beheer- en onderhoudsplan wordt vastgelegd hoe we onze kunstobjecten in de openbare ruimte de komende jaren willen beheren en onderhouden. Ook wordt er een advies gegeven over hoe om te gaan met de plaatsing van nieuwe kunstwerken in de toekomst.

2. De collectie

In gemeente Opsterland zijn 95 kunstwerken aanwezig in de openbare ruimte. De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van 54 daarvan (bijlage 1). Drie kunstwerken zijn in bruikleen bij derden, die zelf voor het onderhoud zorgen. De overige kunstwerken zijn het eigendom van particulieren, stichtingen, Plaatselijk Belang of bedrijven. Ook zij zorgen voor het onderhoud van hun eigen kunstwerken.
In bijna alle dorpen in de gemeente staan een of meer kunstwerken, die soms in samenwerking met de plaatselijke winkeliers of door het Plaatselijk Belang geplaatst zijn. De kunstwerken in gemeente Opsterland zijn in verschillende perioden gemaakt en komen in allerlei soorten, maten en vormen voor: beeldhouwwerken, haikutegels, plaquettes, geïntegreerd als onderdeel van een rotonde, kruispunt of tunnel, of als herdenkingsmonument. Ook de gebruikte materialen zijn divers: beton, marmer, natuursteen, musselkalksteen, brons en messing, plaat- en cortènstaal, graniet, staal of een combinatie daarvan.
Tot de beeldende kunst in de openbare ruimte behoren ook enkele oorlogsmonumenten. Het gaat om:

1. Het Verzetsmonument bij Allardsoog;
2. Het Verzetsmonument op de Algemene Begraafplaats in Gorredijk;
3. Oorlogsmonument Voor hen die Vielen op de Algemene Begraafplaats in Tijnje en;
4. Joods Monument op de kruising Kerkewal en Hoofdstraat in Gorredijk

Ook zijn er in Gorredijk veertien struikelstenen ter nagedachtenis aan de slachtoffers van het nationaalsocialisme tijdens de Tweede Wereldoorlog te vinden.

Veruit de meeste kunstwerken zijn aangekocht of verkregen door schenking. Een uitzondering hierop is het beeld Neptunus dat gemaakt is door Ignatius van Logteren rond 1715. Dit standbeeld is eigendom van de Cornelia-stichting in Beetsterzwaag.[1] Het park waarin dit beeld staat is ook van hen (overtuin Lyndensteyn). De gemeente Opsterland is daarvan erfpachter en daarbij is afgesproken dat ook het onderhoud van het standbeeld voor de gemeente is. Hoewel de gemeente verantwoordelijk is voor het onderhoud van 54 kunstwerken, betekent dit niet dat het onderhoud door alleen de gemeente zelf uitgevoerd wordt. Er zijn ook diverse andere partijen betrokken bij het onderhoud. Zij komen later aan bod.

Voorgesteld wordt, om:
De omvang van de collectie Beeldende kunst in de openbare ruimte vast te stellen cf. de lijst in dit beheersadvies (zie Bijlage 1);

[1] De Cornelia-Stichting is een vermogensstichting, waarvan de opbrengsten uit bezittingen worden besteed aan financiële ondersteuning van allerlei vormen van zorg, ondersteuning en onderzoek ten behoeve van kinderen met een beperking.

3. Inventarisatie en registratie

Het oudste inspectierapport van de BKOR dateert uit 2008. In de jaren daarna zijn er diverse kunstwerken bijgekomen en zijn er meerdere malen schouwingen en inspecties geweest, maar vaak zijn daarin niet alle kunstwerken meegenomen, omdat het niet altijd duidelijk was wie de juridische eigenaar is. De meest recente inventarisatie van de kunstwerken is gedaan in 2021. Daarbij is er ook gekeken naar wie de juridische en intellectuele eigenaar is van een kunstwerk. Er is een interne database opgezet waarin per dorp het aantal kunstwerken weergegeven is. Voor elk kunstwerk is een bestandsmap aangemaakt met daarin afbeeldingen, een document met achtergrondinformatie en eventueel recente correspondentie. Bij enkele werken moet nog toegevoegd worden wat de eigendomsstatus is en de manier waarop de gemeente het eigendom van een werk heeft gekregen (aankoop of schenking). In de toekomst kan de documentatie uitgebreid worden met ander materiaal, zoals krantenartikelen of oudere correspondentie.
In 2018 heeft Keunstwurk een inspectie uitgevoerd en aanbevelingen gegeven over een deel van de kunstwerken in gemeente Opsterland. In 2019 is Kunstwacht ingeschakeld voor de inventarisatie en schouwing van de staat van onderhoud van een deel van de kunstwerken. Recent geplaatste werken op rotondes en objecten gemaakt van cortènstaal zijn hierin niet meegenomen. Deze staan ook niet in het beheersysteem van Kunstwacht. In 2022 zal Kunstwacht opnieuw een inspectie uitvoeren, nu duidelijk is welke werken de verantwoordelijkheid van de gemeente zijn.

3.1 Beheersysteem

Documentatie is de kern van beheer en onderhoud van een collectie. Een goede registratie en het bijhouden daarvan is noodzakelijk. Er is een tijdelijke database met de gegevens per kunstwerk beschikbaar. In de toekomst wordt de informatie ondergebracht in een ander systeem. Voor ieder kunstwerk wordt een digitaal dossier bijgehouden. Van alle bestaande werken wordt een overeenkomst opgesteld. Hierin wordt het eigenaarschap vastgelegd en worden de zorgplicht en het onderhoudsplan weergegeven. Ook worden de voorwaarden van afstoting en herplaatsing met inachtneming van de wettelijke regelgeving, bijvoorbeeld afspraken met de kunstenaar of diens erven, vastgelegd. Gaat het om een nieuw aan te schaffen kunstwerk, dan moet de registratie al gestart worden voorafgaand aan de aankoop, vanaf de eerste stap. Alle correspondentie die gaat over de aankoop, plaatsing, opdracht en overige gegevens worden digitaal bijgehouden. Bij bestaande kunstwerken worden alle handelingen die met een specifiek kunstwerk te maken hebben digitaal bewaard. Op deze manier wordt de kennis over de collectie geborgd. De aangewezen verantwoordelijke voor het bijhouden van het beheersysteem is de beheerder Kunstwerken, die deel uitmaakt van het team Fysiek Beheer.

4. Ambitie onderhoud

Eigenaren van kunstobjecten hebben de verplichting deze naar behoren te beheren en te onderhouden. Deze verplichting is vastgelegd in de Auteurswet uit 1912. Hierin worden diverse rechten benoemd, waaronder persoonlijkheidsrechten, ook wel bekend als 'morele rechten'. Eigenaren van kunstobjecten in de publieke ruimte zijn verplicht rekenschap te houden met het 'droit au respect' in het bijzonder, dat vergaand erkend is in de wetgeving. Het geeft kunstenaars onder meer het recht zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van het object die nadeel zou kunnen toebrengen aan de eer of naam van de maker. Het gaat hierbij om de fysieke aantasting van het kunstobject, maar ook om de fysieke aantasting van de directe omgeving. Wanneer kunstobjecten slecht onderhouden worden, kan de eigenaar hier door de kunstenaar op aangesproken worden.
Gemeente Opsterland hanteerde in het verleden het concept van natuurlijke verwering, maar dat wil niet zeggen dat kunstwerken verwaarloosd mogen worden. Om deze reden is het opstellen van een beheer- en onderhoudsplan belangrijk, ook als er alleen het minimale noodzakelijke onderhoud uitgevoerd wordt.
Door beeldende kunst op te nemen in de openbare ruimte en de inrichting van de openbare ruimte en kunsttoepassing meer als een geheel te zien, kan er een impuls worden gegeven aan zowel kunstontwikkeling als aan de identiteit van de gemeente. Wanneer het gaat om het kopen van nieuwe kunstwerken, is het belangrijk dat de betrokkenheid van kunstenaars bij ruimtelijke inrichtingsprocessen in een zo vroeg mogelijk stadium gestimuleerd wordt. De gemeente kan haar coördinerende rol hierbij nog verder vormgeven door een kwaliteitsslag in het beheer en onderhoud van de kunst in de openbare ruimte zeker te stellen.

4.1. Kwaliteitsniveau

In het Beeldkwaliteitsplan 2021-2025 van gemeente Opsterland staan de programmasturingsdoelen weergegeven voor het onderhoudsniveau van de openbare ruimte. Het doel van dit beleidsplan is daarbij aan te sluiten. Als kwaliteitsniveau voor het onderhoud van kunstobjecten in de openbare ruimte wordt ervan uitgegaan dat de objecten in een zodanige staat van onderhoud zijn, dat ze als visitekaartje fungeren voor de openbare ruimte. Het onderhoudsniveau dat voor de beeldende kunst in de openbare ruimte wordt aangehouden is kwaliteitsniveau A.
Er wordt geïnvesteerd in de ruimtelijke kwaliteit en openbare ruimte. De openbare ruimte is voldoende onderhouden, ziet er aantrekkelijk uit, is uitnodigend en toekomstbestendig, en is veilig en toegankelijk. Door het uitvoeren van een jaarlijkse controle, regelmatige schoonmaak en het doen van klein onderhoud wordt invulling gegeven aan deze, algemeen geldende, normen voor het beheer en onderhoud van kunstwerken en sluit dit beleidsplan aan bij het Beeldkwaliteitsplan van gemeente Opsterland.
Verder wordt er bij schade direct overgegaan tot herstel en wordt groot onderhoud op geplande momenten uitgevoerd. Er mogen geen gevaarlijke situaties ontstaan door gebreken en/of schade. Om het kwaliteitsniveau te waarborgen, wordt het beleid van de beeldende kunst in de openbare ruimte ondergebracht als addendum bij het Beeldkwaliteitsplan en wordt er aangesloten bij de gestelde doelen behorend tot kwaliteitsniveau A die daarin benoemd worden.[2]

4.2. Uitvoering beheer en onderhoud op de lange termijn

In de Omgevingswet wordt de beeldende kunst in de openbare ruimte opgenomen in het integrale omgevingsbeleid (IBOR). De beeldende kunstwerken in de buitenruimte worden onderdeel van het beleid voor de gehele openbare ruimte, dus in het algehele beheer van de buitenruimte. Het uitgangspunt is, zoals benoemd in de kadernota Cultuurbeleid 2012-2022 'Puur Cultuur', dat de buitenruimte schoon, heel, netjes, veilig en uitnodigend is, inclusief de beeldende kunst die in de buitenruimte aanwezig is. Daarom past het, dat het beheer van de kunstwerken in de openbare ruimte in het nieuwe Beeldkwaliteitsplan wordt ondergebracht.

Voorgesteld wordt om:
Het beheer- en onderhoudsbeleid van de beeldende kunst in de openbare ruimte onder te brengen als addendum bij het Beeldkwaliteitsplan;

[2] Zie bijlage 5: Addendum Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025.

Het onderhouds-kwaliteitsniveau te waarborgen door dit aan te laten sluiten bij de gestelde doelen die in het Beeldkwaliteitsplan benoemd worden;

In het onderhoud van de kunstobjecten is er een onderscheid in de volgende activiteiten:
- Periodiek en jaarlijks onderhoud
- Groot onderhoud
- Herstel (vandalisme)schade
- Actualiseren en bijhouden beheersysteem

4.2.1. Periodiek en jaarlijks onderhoud
Kunstwerken worden jaarlijks geïnspecteerd. Er wordt gekeken naar schade en/of gebreken en kunstwerken worden op passende wijze schoongemaakt. Zo nodig wordt een beschermlaag aangebracht. Kleine beschadigingen worden direct gerepareerd. Afhankelijk van de gebruikte materialen wordt het schoonmaakwerk uitgevoerd door eigen medewerkers van de teams fysiek beheer/de wijkteams, het (winter)team van Caparis, door gespecialiseerde bedrijven uit de regio of door Kunstwacht. Ook preventieve maatregelen kunnen onderdeel zijn van het onderhoud. Deze worden in de beoordeling meegenomen bij de jaarlijkse inspectie. Een gedetailleerd overzicht van het periodiek en jaarlijks onderhoud dat moet worden uitgevoerd, is te vinden in hoofdstuk 7.

4.2.2. Groot onderhoud
Met het regelmatig uitvoeren van periodiek en jaarlijks onderhoud wordt de kans verkleind dat het uitvoeren van groot onderhoud noodzakelijk is. Wanneer groot onderhoud noodzakelijk is, wordt beoordeeld in hoeverre het haalbaar is om dit zelf uit te voeren of dat het nodig is om dit uit te besteden aan een gespecialiseerd bedrijf. Als het niet mogelijk is om de reparaties zelf te doen, dan wordt er een offerte opgevraagd bij een gespecialiseerd bedrijf en op basis daarvan beoordeeld of herstel binnen het budget past of uitgesteld moet worden.

4.2.3. Herstel (vandalisme)schade
Wanneer er geconstateerd wordt of een melding gedaan wordt dat een kunstwerk schade heeft, wordt deze gecontroleerd om te bepalen wat er nodig is voor het herstellen van de schade. Ook wordt er gekeken of de oorzaak te achterhalen is, bijvoorbeeld schade door storm of vandalisme (graffiti of vernieling). Kleine beschadigingen (waaronder graffiti) worden direct hersteld.[3] Bij grotere schade wordt een gespecialiseerd bedrijf ingeschakeld, die onderzoek doet naar de aard van de schade. Wanneer en waar mogelijk wordt met de kunstenaar bepaald of en hoe de schade kan worden gerepareerd.
Bij alle schadegevallen wordt de aard van de schade gedocumenteerd. Bij restauratie als gevolg van een schade wordt er een vooronderzoek, een diagnose en een behandelplan opgesteld en wordt er afgerond met een restauratierapport. In het geval dat de gemeente geen eigenaar is, is de beheerder verplicht de eigenaar van het object of de collectie te informeren over het voornemen tot behandeling.
Bij het voornemen een kunstwerk te herstellen moet de juridische eigenaar, kunstenaar, de erven of rechthebbende ingelicht worden. Beheerder en eigenaar moeten, vooraf aan de opdracht tot herstel, onderling duidelijke afspraken maken over de stappen en procedures die zij zullen volgen, over wie de opdracht geeft, wie de supervisie heeft en hoe zij elkaar informeren. De stem van de eigenaar is doorslaggevend voor het wel of niet beginnen van een behandeling of reparatie.

4.2.4. Uitzonderingssituaties: total loss, calamiteiten en herplaatsingen
Er zijn naast het reguliere onderhoud enkele uitzonderingssituaties, waarbij het raadzaam is deze volgens de richtlijnen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed uit te voeren en af te handelen. Het gaat om de volgende situaties: een kunstwerk raakt total loss, er is sprake van een calamiteit of diefstal, of een kunstwerk moet om uiteenlopende redenen worden verplaatst.
De richtlijnen over hoe te handelen in die gevallen, zijn opgenomen in Bijlage 3. Uitvoeringsrichtlijnen bij uitzonderingssituaties.

[3] Bij herhaaldelijk aantreffen van graffiti moet er een melding gemaakt worden bij de politie.

4.2.5. Opslagplaats voor kunstwerken

Als er voor een kunstwerk tijdelijk geen geschikte locatie is, bijvoorbeeld na de sloop van een gebouw of herinrichting van een gebied of plaats, dan is er een tijdelijke opslagplaats beschikbaar in de loods aan de Koaibosk in Gorredijk. Kunstwerken in de openbare ruimte die geen specifieke bewaaromstandigheden vereisen kunnen hier tijdelijk opgeslagen worden tot er een nieuwe bestemming voor gevonden is of totdat zij teruggeplaatst kunnen worden op de oude locatie. Wanneer het gaat om een kunstwerk waarbij speciale bewaaromstandigheden vereist zijn, wordt dit overlegd met de teamleider Fysiek Beheer en wordt gekeken naar een passende oplossing.

5. Betrokkenen bij het onderhoud

Bij het onderhoud van de beeldende kunst in de openbare ruimte zijn diverse partijen en organisaties betrokken. Hun rol en inzet wordt in deze paragraaf verder toegelicht.

5.1. Beheerder afdeling Fysiek Beheer en groenonderhoud

De beheerder van afdeling Fysiek Beheer is het eerste aanspreekpunt en verantwoordelijk voor de optimale uitvoering van het onderhoud van de beeldende kunst in de openbare ruimte. De beheerder zorgt ervoor dat het beleid in de praktijk uitgevoerd wordt en zorgt voor controle op de uitvoering. Dat houdt in dat de volgende zaken in ieder geval door de beheerder gestuurd of uitgevoerd worden:

- Jaarlijkse inspectie van oorlogsmonumenten en zorg voor tijdige uitvoering van schoonmaak- en herstelwerkzaamheden voor de herdenkingen en feestdagen rond de bevrijding
- Aansturen uitvoering regulier periodiek en jaarlijks onderhoud door medewerkers groenuitvoering Fysiek Beheer of het (winter)team van Caparis
- Bijhouden gegevens in de database en het digitale collectieprogramma. Alle offertes, correspondentie en andere informatie wordt per kunstwerk bijgehouden in het systeem.
- Inschakelen deskundigen bij schade, diefstal en calamiteiten
- Beheer budget onderhoud kunstwerken
- Fungeren als contactpersoon voor instanties en andere betrokken aangaande de kunstwerken

5.2. Wijkteams/fysiek beheer en (winter)team Caparis

In veel gemeenten gaat het onderhoud van beeldende kunst mee in het groenonderhoud. Klein onderhoud en schoonmaakwerkzaamheden die geen bijzondere expertise vereisen, worden uitgevoerd door het team van Caparis of door medewerkers groenuitvoering c.q. het wijkbeheer.

5.3. Plaatselijk Belang

In een enkel geval neemt het Plaatselijk Belang van een dorp de zorg van een kunstwerk op zich. Afspraken hierover zijn of worden vastgelegd en zijn te vinden in het beheersysteem.

5.4. Kunstwacht en gespecialiseerde bedrijven uit de regio

Schoonmaak- of herstelwerkzaamheden die specifieke expertise vragen worden uitbesteed. Daarbij kan er gekozen worden voor gespecialiseerde schildersbedrijven of restaurateurs, zoals firma Hutting uit Leeuwarden en Frans Ram uit Hegebeintum, of bedrijven die werken door geheel Nederland als Kunstwacht en Nitesco.

5.5. Andere betrokkenen

Twee van de vier oorlogsmonumenten in de gemeente zijn momenteel geadopteerd door basisscholen uit de omgeving.[4] Het gaat om ideële adoptie, zij voeren geen onderhoud uit. Wanneer er nieuwe adopties aangevraagd worden, dienen de voorwaarden in paragraaf 7.5 gevolgd te worden.

Voorgesteld wordt om:
Team Fysiek Beheer te benoemen als het eerste aanspreekpunt en verantwoordelijk voor de optimale uitvoering van het onderhoud van de beeldende kunst in de openbare ruimte;

[4] Joods Monument is geadopteerd door PCBS De Librije, verzetsmonument Bakkeveen door OBS De Oanrin. Op www.4en5mei.nl is staat een overzicht van oorlogsmonumenten die momenteel geadopteerd zijn.

6. Meerjarenplanning onderhoud kunstwerken

De meerjarenplanning van de beeldende kunstwerken in de openbare ruimte wordt geregeld door Kunstwacht.

6.1. Onderhoud van oorlogsmonumenten

De oorlogsmonumenten worden elk jaar enkele weken (voorkeur eind februari, begin maart) voor 4 en 5 mei uitvoerig geïnspecteerd. Het Verzetsmonument bij Allardsoog, het oorlogsmonument Voor hen die vielen in Tijnje en het Joods Monument op het pand aan de Hoofdstraat/Kerkewal in Gorredijk worden zo nodig schoongemaakt door het team van Fysiek Beheer.[5] Wanneer er schade is of wanneer de belettering vervaagd is, wordt dit hersteld, zodat zij in goede conditie verkeren op het moment dat er herdenkingen plaatsvinden of wanneer er herdenkingsbijeenkomsten georganiseerd worden. Het schoonmaken van het Verzetsmonument op de Algemene Begraafplaats in Gorredijk wordt jaarlijks enkele weken vooraf aan 4 en 5 mei uitgevoerd door een gespecialiseerd bedrijf in verband met de kwetsbaarheid.
Het Verzetsmonument bij Allardsoog wordt wekelijks geïnspecteerd door het team Fysiek Beheer en de omgeving wordt netjes gehouden. Het gras wordt elke week gemaaid. De namen op het monument worden regelmatig gecontroleerd en wanneer er sprake is van het vervagen van de belettering, wordt deze door een medewerker van Fysiek Beheer opnieuw aangebracht met zwarte verf. Dit herstelwerk komt ongeveer eens in de 8 jaar voor. Deze werkwijze wordt voortgezet.

6.2. Uitzonderingen in het onderhoud

Op enkele kunstwerken is de algemene inkoopvoorwaarde van de provincie van toepassing (Artikel 14. Intellectuele en industriële eigendomsrechten).[6] Hiermee ligt het intellectuele eigendom niet langer bij de kunstenaar, maar bij de gemeente Opsterland en zijn de kunstwerken vrij van IE-recht. Dit betekent dat de gemeente de kunstwerken zonder overleg met de kunstenaar naar eigen inzicht mag onderhouden dan wel verwijderen. Bij de volgende kunstobjecten is hiervan sprake:

- Hemrik: ‘De Omarming’, Alie Popkema.
- Wijnjewoude: ‘In Ontwikkeling’ en ‘Verbinding’, Jikke van de Waal-Bijma
- Wijnjewoude: ‘Tunnelbak’, Jikke van de Waal-Bijma

Met Plaatselijk Belang Hemrik en Plaatselijk Belang Wijnjewoude is overeengekomen en vastgelegd in een beheerovereenkomst dat de kunstwerken De Omarming, In Ontwikkeling en Verbinding op de grond van gemeente Opsterland staan en eigendom blijven van de gemeente. Plaatselijk Belang Hemrik en Plaatselijk Belang Wijnjewoude onderhouden deze kunstwerken passend in het beeld van de straat, waarbij minimaal wordt voldaan aan het gemeentelijk beeldkwaliteitsniveau (basis). Indien het onderhoudsniveau hieronder komt, zal de gemeente hierop echter geen directe actie ondernemen. Wanneer de kunstobjecten (of delen daarvan) een gevaar vormen voor de verkeersveiligheid of algemene veiligheid, heeft de gemeente het recht het kunstobject te verwijderen. Voor kleinschalig en groot onderhoud worden geen middelen gereserveerd. Bij schade van het kunstobject (of delen daarvan) bepaalt gemeente Opsterland of het kunstobject kan worden hersteld of wordt verwijderd. In het geval van de Tunnelbak is niet het Plaatselijk Belang, maar de gemeente zelf verantwoordelijk voor het onderhoud.

6.3. Uitgesloten van onderhoud

Het werk zonder titel van Jaap van der Meij, voorheen geplaatst aan De Wissel 2 in Beetsterzwaag, wordt op basis van het advies in het rapport van Keunstwurk in 2018 uitgezonderd van onderhoud wegens de zeer slechte staat waarin het werk verkeerd. Het werk is onherstelbaar beschadigd, waardoor het advies luidt het kunstwerk ‘verder door de tijd te laten vergaan’.
Waterdiertjes in fossiele toestand van Jaap van der Meij is voorlopig uitgesloten van onderhoud. Het werk ligt in de opslag bij zwembad Dúndelle. Pas nadat er besloten is of dit werk weer op de oude

[5] Joods Monument kan met hogedruk gereinigd worden, aldus rapport Keunstwurk.
[6] Alle intellectuele en industriële eigendomsrechten geven de eigenaar van een kunstwerk het exclusieve recht op gebruik, het exploitatierecht, het recht om het gebruik door een ander te verbieden, het recht om op te treden tegen derden die het zonder toestemming gebruiken. Kortom, het monopolie op het gebruik.

plaats geïnstalleerd kan worden met een solide bevestigingssysteem, kan worden overgegaan tot schoonmaak en restauratie.[7]
De veertien bronzen struikelstenen in Gorredijk zijn ook uitgesloten van onderhoud, omdat zij onderhoudsvrij zijn.

[7] Het advies is om voor restauratie en schoonmaak Kunstwacht of RRG Emmen te benaderen.

7. Aanschaf nieuwe kunstwerken

Er wordt geen actief aankoopbeleid van nieuwe kunstwerken voor de openbare ruimte gevoerd. Wel moet er een mogelijkheid blijven om (sporadisch) kunstwerken te kunnen kopen of schenkingen aan te nemen, waarbij het beschikbare budget leidend is. Een kunstwerk moet passen binnen de gestelde speerpunten van het Beeldkwaliteitsplan en aansluiten bij de gemeentelijke visie.
Indien er overgegaan wordt tot een aankoop, moeten er randvoorwaarden bepaald worden om toekomstige risico's te beperken. Ook zorgt dit ervoor dat een kunstwerk optimaal kan functioneren. De onderstaande randvoorwaarden moeten bij elke aankoop gedocumenteerd worden:

- Doel
- Levensduur/duurzaamheid
- Onderhoudsgevoeligheid
- Creëren van draagvlak (verkleint de kans op vernieling)
- Veiligheid van het kunstwerk (voor publiek, medewerkers die zorgen voor onderhoud/restaurateurs, brandveiligheid en diefstal)
- Locatie/omgeving: kan het worden verplaatst of is het honkvast
- Budget voor realisatie kunstwerk (en structureel toekomstig onderhoud)

Ook moet de juridisch eigenaar van het kunstwerk vastgesteld en gedocumenteerd worden. Samen met de kunstenaar worden er afspraken vastgelegd in een contract. Hierin komen de volgende onderwerpen aan bod:

- De duur van een contract (levensduur kunstwerk)
- De locatie en of het al dan niet in overleg met de kunstenaar verplaatst mag worden. Welke aspecten van de omgeving zijn van belang?
- Materiaalkeuze
- Constructie en fundering
- Veiligheid van het publiek
- Bedoeld gebruik (speelobject?)
- Functioneren en kwetsbaarheden
- Onderhoud
- Aandeel van eventueel uitvoerende betrokkene(n)

7.1. Aanvullende eisen

Er mogen aanvullende eisen gesteld worden aan de uitvoering van kunstwerken die aangekocht worden. In het Beeldkwaliteitsplan wordt burgerparticipatie gestimuleerd en is er ruimte om initiatieven uit de gemeenschap te faciliteren. Of aanvullende eisen meerwaarde hebben bij de aanschaf van een nieuw kunstwerk wordt per individueel kunstwerk bepaald door een tijdelijk in te stellen commissie.
Er zijn diverse opties om aanvullende eisen in de praktijk uit te voeren: Een historische vereniging of bewoners van de omgeving waar een kunstwerk wordt geplaatst kunnen vanuit dat kader worden betrokken bij het ontwerp. Ter versterking van de lokale identiteit en de cultuurhistorische beleving, kan de nadruk bijvoorbeeld worden gelegd op het verleden van een dorp of plaats, door een nieuw kunstwerk te verbinden met het plaatselijke verleden. Aspecten van een kunstwerk kunnen dan verwijzen naar een belangrijk gebouw, bekende persoon, industrietak of ander kenmerk uit de betreffende plaats. Voorbeelden hiervan zijn 'De Spreukbank' in Oosterwolde (afb. 1) en het beeldhouwwerk ter herinnering aan de cichoreifabriek aan de Zuiderdwarsvaart in Drachten, waarbij twee oude molenstenen uit de fabriek werden gebruikt en kinderen uit de nabijgelegen straat hebben bijgedragen aan het ontwerp (afb. 2).
Bij het doen van een aankoop wordt vastgelegd in een overeenkomst of bruikleenformulier wie de eigenaar is, of het een schenking betreft, en wie de eigenaar van het kunstwerk wordt. Een vereiste is bovendien dat er een gift meegegeven wordt om te voorzien in het onderhoud voor de komende 20 jaar en dat het kunstwerk moet passen bij het programmasturingsdoel van de gemeente, zodat het bijdraagt aan de organisatiedoelen die op dat moment prioriteit hebben.

Afbeelding 1: De Spreukbank te Oosterwolde.
Bron: website Keunstwurk, https://www.keunstwurk.nl/kunstobjecten/de-spreukbank/

Afbeelding 2: Kunstwerk cichoreifabriek Werkmanslust te Drachten.
Bron: Wikimedia Commons.

7.2. Percentageregeling Beeldende Kunst

Binnen de overheid bestaat er bij het bouwen en aanleggen van publieke gebouwen en infrastructuur de Percentageregeling Beeldende Kunst. Deze regeling zorgt ervoor dat er, per nieuw project, 1% van de bouwsom besteed moet worden aan het verlenen van een kunstopdracht. Deze regeling is eerder wel van kracht geweest binnen gemeente Opsterland, maar wordt niet meer actief toegepast. Er zijn in het verleden verschillende kunstwerken geplaatst in het kader van deze percentageregeling. Officieel maakt deze regeling nog steeds deel uit van het beleid, maar in de praktijk wordt er geen gebruik meer van gemaakt.

In een groot tal andere gemeenten wordt de percentageregeling nog wel toegepast. Bij nieuwe ontwikkelprojecten wordt er gekeken hoe de culturele aankleding meerwaarde kan hebben op de openbare ruimte. Het doel is dat kunstwerken integraal ingezet worden binnen het gemeentelijk beleid (zoals gedaan is bij de herinrichting van de Trijehoek in Lippenhuizen, waar kunst ingezet is om de kruising veiliger te maken). In gemeente Opsterland zou deze regeling weer nieuw leven ingeblazen kunnen worden als dit op een bredere manier ingezet kan worden op het vlak van kunst. Hierbij valt te denken aan kunstwerken die een onderdeel vormen van een bouwwerk of geïntegreerd worden in de constructie, bijvoorbeeld:

- de wanden van fiets- en voetgangerstunnels afwerken met keramieken tegels waarbij een kunstenaars ingezet wordt voor het ontwerp;
- het plaatsen van een kunstwerk op nieuw aan te leggen rotondes;
- plaatsing van kunstwerken boven nieuwe wegen (zoals De Pijl in Ureterp)
- variaties in de bestrating bij nieuw aan te leggen bestrating in de publieke ruimte, waarbij gebruik wordt gemaakt van ontwerpen van een kunstenaar, bijvoorbeeld gegraveerd hardsteen met patronen
- integreren van kunst in zitplaatsen, zie bijvoorbeeld ‘De Spreukbank’ in Oosterwolde (2013)

Op deze manier wordt de uitbreiding van de kunstcollectie in de openbare ruimte bij ontwikkelingsprojecten gekoppeld aan een integrale benadering van natuur, recreatie & toerisme, verkeer, veiligheid, cultuur en cultuurhistorie.

Voorgesteld wordt om de percentageregeling los te laten, maar bij ontwikkelingsprojecten nadrukkelijk de meerwaarde van kunstwerken voor het project te onderzoeken en daar dan ook uitvoering aan te geven.

Voorgesteld wordt om:
De percentageregeling kunst bij projecten los te laten, maar bij ontwikkelingsprojecten nadrukkelijk de meerwaarde van kunstwerken voor het project te onderzoeken en daar dan ook uitvoering aan te geven.

7.3. Schenkingen

Wanneer er sprake is van de schenking van een kunstwerk, moeten er duidelijk afspraken worden vastgelegd in een overeenkomst. In het contract komt aan de orde wie eigenaar is, wie verantwoordelijk zijn voor het beheer en onderhoud en de visie van de kunstenaar op het beheer en onderhoud. Als er sprake is van een overdracht naar een andere partij, zoals het Plaatselijk Belang, moet dit ook worden vastgelegd. Ook moet er een voorspelling worden gemaakt van de kosten van het beheer en onderhoud van het kunstwerk. Een schenking mag alleen geaccepteerd worden wanneer het past binnen het programmasturingsdoel van de gemeente en er een budget voor beheer en onderhoud wordt mee geschonken dat toereikend is om het kunstwerk blijvend te onderhouden. De richtlijn hiervoor is dat deze gift de kosten dekt voor minstens 20 jaar. Ook dit wordt vastgelegd in de overeenkomst. De contracten worden digitaal ondergebracht in het beheersysteem en de database van de gemeente.

7.4. Kunstwerken in bezit van derden geplaatst op gemeentegrond

Wanneer er objecten geschonken aan of gekocht worden door derden die geplaatst worden of zullen worden op gemeentegrond, wordt de ondergrond waarop het kunstwerk geplaatst wordt in erfpacht gegeven aan de eigenaar van het betreffende kunstwerk. Hiermee wordt de eigenaar ook verantwoordelijk voor het onderhoud van het stukje in erfpacht gegeven grond waarop het kunstwerk geplaatst is. Gemeente Opsterland stelt hiervoor samen met de eigenaar een overeenkomst op, zodat vastgelegd is wie welke verantwoordelijkheid heeft qua onderhoud en beheer van het kunstwerk.

7.5. Kunstwerken geadopteerd door scholen

Scholen kunnen een oorlogsmonument adopteren. Het gaat daarbij om ideële adoptie, dat wil zeggen dat de scholen niet het onderhoud verzorgen. Dat doet de gemeente. Het doel van de adoptie is het oorlogsverleden onder de aandacht brengen bij scholieren. Adopties worden geregistreerd in de database van https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten, waar een adoptie aangemeld kan worden.

8. Bekendheid en toegankelijkheid

Veel gemeenten maken gebruik van een website om te tonen wat er aan kunstwerken in de openbare ruimte te bezichtigen is binnen de gemeentegrenzen. Websites zijn of in eigen beheer, of worden gefaciliteerd door externe partners die een regionale of landelijke database beheren, zoals bijvoorbeeld Kunstwacht of Keunstwurk.

8.1. Digitale toegankelijkheid

De collectie kunstwerken in de openbare ruimte van gemeente Opsterland zijn tot op heden nog niet volledig digitaal toegankelijk. Om de collectie digitaal te ontsluiten en toegankelijk te maken voor belangstellenden, kan ervoor gekozen worden om de gegevens en het beeldmateriaal van alle kunstobjecten onder te brengen in het beheersysteem van Kunstwacht. Het voordeel is dat zij de gegevens direct kunnen koppelen aan het onderhoudsplan dat zij afsluiten met gemeenten. Een nadeel kan zijn dat er bij veranderingen, bijvoorbeeld wanneer er voor een kunstwerk een nieuwe locatie aangewezen wordt, altijd contact met derden moet zijn voor het aanpassen van gegevens.
Een mogelijkheid is, met het oog op het onafhankelijk zijn van derden, een eigen website op te richten met een compleet overzicht van alle kunstwerken in de gemeente, in navolging van gemeente Leeuwarden. Ter illustratie volgt een link naar hun website: www.leeuwardeninbeelden.nl
Waar voor de Kunstcollectie (binnenkunst) de aanschaf van een registratieprogramma wordt overwogen, past ook de collectie beeldende kunst in de openbare ruimte daar uitstekend in. En van daaruit kan ook de digitale ontsluiting opgepakt worden.

8.2. Externe online databases

Naast de database van gemeente Opsterland zelf, zijn er nog een aantal websites die een overzicht bieden van de beeldende kunst in de openbare ruimte. Bij verplaatsingen worden onderstaande organisaties ingelicht of worden gegevens aangepast door de beheerders van de sites :

- Keunstwurk - https://www.keunstwurk.nl/kunstobjecten/
- Beeldenroute Opsterland - https://izi.travel/en/7780-beeldenroute-opsterlan/nl
- Wikipedia - https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_beelden_in_Opsterland

9. Financiën structureel onderhoud

Voor de het behalen van de nullijn worden de eenmalige kosten begroot op € 21.366,00.[8] Structureel is er voor het beheer en onderhoud van de beeldende kunst jaarlijks een budget nodig voor de uitbesteding werkzaamheden aan een gespecialiseerd bedrijf. Totaal benodigd budget op jaarbasis: € 8.350. De budgetten hiervoor zijn toegekend.

9.1. Interne financiering

Er is behoefte aan een structureel budget voor beheer en onderhoud van de kunstwerken. Voorgesteld wordt om Team Fysiek Beheer budgethouder te maken. Het beschikbaar gestelde budget wordt ondergebracht onder FCL Kunstwerken, dat een onderdeel vormt van het budget van Fysiek beheer.

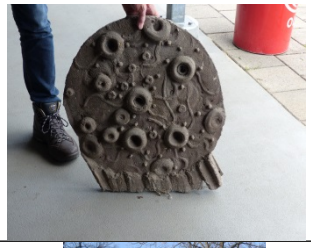
9.2. Externe financiering

Het kan voorkomen dat de begroting niet sluitend is om alle kunstwerken van onderhoud te voorzien. Vooral wanneer er sprake is van bijzondere, eenmalige uitgaven zoals het kopen van een nieuw kunstwerk of een restauratie, bestaan er mogelijkheden voor externe financiering. Die zijn echter niet voor een overheidsinstelling zoals de gemeente te benutten.
Een manier daarvoor is door alle kunstwerken onder te brengen bij een stichting. Bij een tekort kan er vanuit een stichting worden overgegaan op het aanspreken van fondsen, sponsoring of crowd funding. Lokale en regionale fondsen die in aanmerking komen voor benadering zijn onder meer de Cornelia-stichting, Stichting Van Teyens Fundatie, de Van Lynden Stichting en het Iepen Mienskipfûns. Landelijke fondsen zijn onder meer het Prins Bernard Cultuurfonds en het Mondriaan Fonds. Een specifiek crowd fundings platform voor de culturele sector is Voordekunst.

[8] Zie de verantwoording voor deze kosten in het overzicht van De Nullijn

10. Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht Beeldende kunst in de openbare ruimte gemeente Opsterland in eigendom gemeente of waarvan gemeente onderhoud voorziet

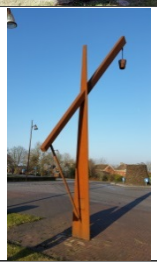
Afbeelding	Informatie Kunstwerk
1. 	Naam: Verzetsmonument Allardsoog Locatie: Bakkeveen, Mandeveld Maker: Arjen Witteveen Jaartal: 1956 Materiaal: Graniet/keien
2. 	Naam: Waterdiertjes in fossiele toestand Locatie: Bakkeveen, Dundelle, Mjumsterwei 16 Maker: Jaap van der Meij Jaartal: 1968 Materiaal: aluminium beton Bijzonderheden: bestond voorheen uit 2 delen
3. 	Naam: De roepende sluiswachter Locatie: Bakkeveen, Weverswal Maker: Gosse Dam Jaartal: 1993 Materiaal: Brons Bijzonderheden: aangekocht
4. 	Naam: Neptunus Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat, overtuin Lyndenstein Maker: Ignatius van Logteren Jaartal: Ca. 1720 Materiaal: steen Bijzonderheden: beeld in erfpacht
5. 	Naam: Grafsteen Bello en Fannij Locatie: Beetsterzwaag, Overtuin Lycklamahus Maker: onbekend Jaartal: 1893 Materiaal: natuursteen Bijzonderheden:
6. 	Naam: zonder titel Locatie: voorheen Beetsterzwaag, OBS De Trime, De Wissel 2, nu opslag gemeentewerf Gorredijk Maker: Jaap van der Meij Jaartal: jaren 70. Materiaal: beton Bijzonderheden: onherstelbaar beschadigd

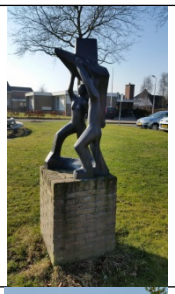
7.		Naam: Samenwerking Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat 85, voor gemeentehuis Maker: Marco Goldenbeld Jaartal: 1981 Materiaal: cortenstaal met hardsteen Bijzonderheden: aangekocht
8.		Naam: Staf van Mozes Locatie: Beetsterzwaag, F. Andraealaan 94, kindcentrum De Finne Maker: Jaap van der Meij Jaartal: 1969 Materiaal: beton Bijzonderheden: originele kleuren verdwenen
9.		Naam: De Wachter Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat 82, park achter gemeentehuis Maker: Tseard en Sip Visser Jaartal: 1977 Materiaal: gesmeed en gelast messing, bakstenen sokkel Bijzonderheden: kans of diefstal
10.		Naam: Adam en Eva Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat 82, park achter gemeentehuis Maker: Jan Loman Jaartal: 1978 Materiaal: graniet Bijzonderheden
11.		Naam: De Hoorn Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat 82, park achter gemeentehuis Maker: Tellervo Barnhoorn-Kipp Jaartal: 1979 Materiaal: RVS Bijzonderheden:
12.		Naam: De Eierzoekers Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat 82, park achter gemeentehuis Maker: Frank Zeilstra Jaartal: 1985 Materiaal: beton Bijzonderheden: aangekocht middels BKR-regeling
13.		Naam: Bewogen raster Locatie: Beetsterzwaag, Maker: Piet Hein Stulemeyer Jaartal: 1998

	Materiaal: glas en RVS Bijzonderheden: aangekocht
14. 	Naam: Herfsttij Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat Maker: Jan Loman Jaartal: 1999 Materiaal: RVS en hardhout Bijzonderheden: schenking
15 t/m 20 	Naam: 6 haikutegels Schimmig, Bard, De Bloesem, Roodborstje, Koolmees, Sweachtster Skoalle Locaties: Voorgevel Eysingahuis, Hoofdstraat 46; ingang park tegenover Hoofdstraat 80, park achter gemeentehuis, overtuin Lycklamahus en binnenplaats van Hoofdstraat 24 Maker: Jan Loman Jaartal: 2004 Materiaal: hardsteen
21. 	Naam: Zwerfkei Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat 85, ingang gemeentehuis Maker: Jan Loman Jaartal: Materiaal: graniet Bijzonderheden
22. 	Naam: Gedenksteen Wytze de Jong Locatie: Beetsterzwaag, Hoofdstraat 82, park gemeentehuis Maker: Jaartal: 2010 Materiaal: graniet en metaal Bijzonderheden: ter nagedachtenis doodgeschoten politieagent
23. 	Naam: Bastion met tegels Locatie: Frieschepalen, Maker: Roelofs Jaartal: 2016 Materiaal: beton met geglazuurde tegels Bijzonderheden
24. 	Naam: Verzetsmonument Locatie: Gorredijk, Hegedyk, Algemene Begraafplaats Maker: Nicolaas van der Kreek Jaartal: 1946 Materiaal: Franse kalksteen Bijzonderheden
25. 	Naam: Joods Monument Locatie: Gorredijk, hoek Kerkewal en Hoofdstraat Maker: Johannes G. Wertheim

	Jaartal: 1946 Materiaal: marmer Bijzonderheden:
26. 	Naam: Contouren Schans Locatie: Gorredijk, Schansburg, tegenover bibliotheek Maker: Henk Hoen & Meinte van der Velde Jaartal: 2016 Materiaal: sculptuur metaal en glas Bijzonderheden
27. 	Naam: De Flambou Locatie: Gorredijk, Mientewei, plantsoen Maker: Tseard Visser Jaartal: 1964 Materiaal: beton. betonijzer Bijzonderheden
28. 	Naam: Levende ent Locatie: Gorredijk, Loaijersstrjitte 2, nabij De Skans Maker: Jaap van der Meij Jaartal: 1973 Materiaal: aluminium beton Bijzonderheden
29. 	Naam: Gurbe en Loltsje Locatie: Gorredijk, Schansburg 1, in nis bibliotheek Maker: Suze Boschma-Berkhout Jaartal: 1975 Materiaal: kalksteen Bijzonderheden
30. 	Naam: Poort (de vlakte oversteken) Locatie: Gorredijk, Hoofdstraat 58, voor museum Opsterland Maker: Theo Schepens Jaartal: 2003 Materiaal: kopersilicium Bijzonderheden
31. 	Naam: Haikutegel Loevestein Locatie: Gorredijk, Brouwerswal Maker: Jan Loman Jaartal: 2004 Materiaal: hardsteen Bijzonderheden
32. 	Naam: RVS kegelbankje Locatie: Gorredijk, Kalkovens 18 Maker: onbekend Jaartal:

	Materiaal: RVS
33. 	Naam: Plaquette P.W. Janssen Locatie: Gorredijk, Hoofdstraat 59 Maker: Jaartal: Materiaal: brons
34. 	Naam: Zwerfsteen Locatie: Gorredijk, naast parkeerplaats bij Lijnbaan Maker: onbekend Jaartal: 2015 Materiaal: graniet Bijzonderheden
35. 	Naam: Schippersgezin Yn' e Beage Locatie: Gorredijk, Langewal Maker: David van Kampen Jaartal: 1981 Materiaal: musschelkalksteen Bijzonderheden: op grondgebied provincie Fryslan maar op basis van onderhoud brug en fundering onderhoud gemeente en ook eigendom voor gemeente wegens overlijden kopers
36. 	Naam: Omarming Locatie: Hemrik, diverse locaties langs de Binnenwei Maker: Alie Popkema Jaartal: 2015 Materiaal: cortenstaal Bijzonderheden: ter gelegenheid opening N317
37. 	Naam: Cortenstaal serie De Trijehoek Locatie: Lippenhuizen, Trijehoek Maker: Hensen Trenning Jaartal: 2011 Materiaal: cortenstaal Bijzonderheden
38. . 	Naam: De Flecht Locatie: Lippenhuizen, Buorsterwyk 38 Maker: Klaas van Dijk Jaartal: 1967 Materiaal: smeedijzer Bijzonderheden
39. 	Naam: De Stobbe Locatie: Lippenhuizen, Buorren, nabij kerk Maker: Hans Snoek Jaartal: 1981

		Materiaal: hardsteen Bijzonderheden
40.		Naam: Goddeloos Tolhek Locatie: Lippenhuizen, Maker: Hans Snoek Jaartal: 1983 Materiaal: staal en klinkers Bijzonderheden: ter herinnering aan tramongeval
41.		Naam: De Liphuster Harke Locatie: Lippenhuizen, Buorsterwyk 38 Maker: P. de Jong Jaartal: 1999 Materiaal: plaatstaal Bijzonderheden:
42.		Naam: Gedicht in cortenstaal Locatie: Nij Beets, kruising De Ripen en Kanaelwei Sud Maker: Baukje Koolhaas Jaartal: Materiaal: cortenstaal Bijzonderheden
43.		Naam: De Appèlmaster Locatie: Nij Beets, Domela Nieuwenhuisweg Maker: Karianne Krabbendam Jaartal: 1988 Materiaal: brons Bijzonderheden
44.		Naam: Turfstapel en lawei Locatie: Nij Beets, rotonde Prikkewei/Swynswei/D. Nieuwenhuisweg Maker: Anne Annema Jaartal: 2008 Materiaal: baksteen en cortenstaal Bijzonderheden
45.		Naam: Maquette Spaltenbrege Locatie: MFA Maker: Jaartal: 1977 Materiaal: gegalvaniseerd staal Bijzonderheden: schenking oudejaarsploeg
46.		Naam: Voor hen die vielen Locatie: Tijnje, Breewei 22, algemene begraafplaats Maker: J.R. van der Leij Jaartal: 1940 Materiaal: kalk- en zandsteen, marmer Bijzonderheden:
47.		

	Naam: Zwerfkei Locatie: Tijnje, Breewei Maker: onbekend Jaartal: Materiaal: graniet Bijzonderheden
48. 	Naam: Oerterper Feart 1664-1964 Locatie: Ureterp, De Feart Maker: onbekend Jaartal: 1964 Materiaal: graniet Bijzonderheden:
49. 	Naam: De Pijl Locatie: Ureterp, Weibuorren Maker: Ids Willemsma Jaartal: 1993 Materiaal: staal Bijzonderheden
50. 	Naam: Op handen gedragen Locatie: Wijnjewoude, Master Geartswei, plantsoen Maker: Joop van Bergen Jaartal: 2006 Materiaal: brons op gele bakstenen sokkel Bijzonderheden
51. 	Naam: Verbinding Locatie: Wijnjewoude, diverse locaties Maker: Jikke van de Waal-Bijma Jaartal: 2016 Materiaal: cortenstaal Bijzonderheden
52. 	Naam: Tunnelbak Locatie: Wijnjewoude, fietstunnel Maker: Jikke van de Waal-Bijma Jaartal: 2016 Materiaal: cortenstaal Bijzonderheden
53. 	Naam: Kunstpalen (26 stuks) Locatie: Wijnjewoude, Hoofdstraat Maker: Jikke van de Waal-Bijma Jaartal: 2016 Materiaal: cortenstaal Bijzonderheden
54. 	Naam: Stroffelstienen 14 stuks Locatie: Gorredijk

	Maker: Gunter Demnig Jaartal: 2016 Materiaal: brons Bijzonderheden: ter nagedachtenis aan Joodse gedeporteerden

Bijlage 2: Werken in bruikleen gegeven

	Eigendom gemeente, onderhoud bij bruiklener
1: . 	Naam: De Flecht Locatie: Lippenhuizen, Maker: Jaap van der Meij Jaartal: 1967 Materiaal: hardhout Bijzonderheden: in bruikleen bij Ommetje Lippenhuizen
2. 	Naam: Beeldenserie Locatie: Lippenhuizen, Maker: Jaap van der Meij Jaartal: jaren 70. Materiaal: beton Bijzonderheden: in bruikleen bij Ommetje Lippenhuizen
3. 	Naam: It Gordykster Skutsje Locatie: Gorredijk, Langewal Maker: Lolke van der Bij Jaartal: 2003 Materiaal: RVS op vierkante stenen sokkel Bijzonderheden: in bruikleen bij Rinsma, onderhoud voor hem

Bijlage 3. Stappenplan Aangifte doen[9]

1. Check of er wellicht sprake is van misplaatsing (een andere partij heeft het kunstwerken verplaatst).
2. Doe aangifte bij de politie via https://www.politie.nl/aangifte-of-melding-doen
3. Meld een gestolen kunstwerk aan bij de Dienst IPOL (onderdeel van de KLPD).
4. Check internationale databases voor gestolen goederen, Interpol, Art Loss Register.
5. Stel bij diefstal foto's en een beschrijving van het object beschikbaar aan de politie voor identificatie.
6. Meld een gestolen of vermist kunstwerk eventueel aan op gestolenkunst.nl
7. Documenteer alle verrichte handelingen, correspondentie en resultaten.

[9] Stappenplan gebaseerd op aanbevelingen Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: *Stappenplan kunst in de openbare ruimte. Een leidraad voor beheer en behoud*, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (december 2020) 67.

Bijlage 4: Uitvoeringsrichtlijnen bij uitzonderingssituaties

1.Total loss

Wanneer blijkt dat een kunstwerk in zo'n slechte staat verkeerd of zo beschadigd dat restauratie niet meer mogelijk is, moeten de situatie en opties besproken worden met kunstenaar, erfgenamen, belangenbehartiger en eventueel deskundigen. Er kan zo nodig samen een waardering uitgevoerd worden. Hierna worden de opties doorgenomen en wordt er besloten welk vervolg er komt: replica, opnemen van de resten in een nieuw kunstwerk, binnenplaatsen, teruggeven aan kunstenaar, erven of belangenbehartigers, of vernietigen. Hierbij moet een conditierapport opgesteld worden, waarin wordt bevestigd dat het kunstwerk onherstelbare schade heeft. Het conditierapport wordt bewaard in de database/het beheersysteem.

2. Calamiteiten: misdrijf, diefstal of natuurramp

Bij een plotselinge, vaak ernstige probleemsituatie, zoals een misdrijf, diefstal of natuurramp dienen de juiste partijen geïnformeerd te worden. Genoteerd worden de datum, omstandigheden, aard, details en omvang van de schade en namen en contactgegevens van betrokkenen bij de ontdekking. Raadpleeg, indien aanwezig, eerdere onderzoeks- conditierapporten en onderhoudsverslagen om de conditie van voor het incident vast te stellen en stel schade(s) en oorzaken daarvan vast. Zorg ervoor dat eventuele losgeraakte of afgebroken delen niet verdwijnen. Beschrijf de aangetroffen staat van het kunstwerk en maak foto's. Indien wij niet de juridische eigenaar zijn, moet het incident ook aan de eigenaar gemeld worden. Informeer alle autoriteiten, zoals wethouder, directie en bestuur, medewerkers fysiek beheer en externe organisaties en/ of deskundigen (bewaar een kopie van alle correspondentie). Wanneer het om een misdaad of diefstal gaat, moet er ook aangifte bij de politie worden gedaan. (bijlage 2, stappenplan Aangifte doen) Het is raadzaam om de locaties van kunstwerken van gemaakt van messing en brons te beoordelen op diefstalgevoeligheid en zo nodig op een nieuwe locatie te plaatsen. Na rondvraag bij buurgemeenten komt naar voren dat camerabewaking, aanbrengen van een chip of een markering met DNA-spray weinig effectief is en herplaatsing naar een veiliger plek de voorkeur heeft.

3. Herplaatsing kunstwerk door gewijzigde omgeving

Een verandering van de directe omgeving van een kunstwerk is daarop vaak in meerdere of mindere mate van invloed. Wanneer het voortbestaan van een kunstwerk bedreigd wordt, moet er een passende oplossing gevonden worden. Als een kunstwerk een grote betekenis voor de omgeving heeft, is het raadzaam hiervoor een commissie samen te stellen, samen met betrokkenen, zoals buurtbewoners. Kunstenaar, diens erven of belangenbehartigers moeten hierbij ook betrokken worden.

Bijlage 5: Addendum Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Kwaliteitsniveaus beeldende kunst in de openbare ruimte

Met het vaststellen van het 'beheersplan beeldende kunst in de openbare ruimte' ontstaat onder meer een beheerkader voor de beeldende kunstwerken in de openbare ruimte. Dit kader geeft handen en voeten aan het beheren en onderhouden van deze kunstwerken.
Voor het integraal onderhouden van de totale openbare ruimte is het wenselijk om met het beheren van de beeldende kunstwerken aan te sluiten bij het beheer van de rest van de openbare ruimte. Denk hierbij aan het openbare groen, maar ook aan meubilair zoals bankjes, picknicktafels en afvalbakken. Deze arealen en objecten worden onderhouden volgens een kwaliteitsniveau. Afhankelijk van de locatie en de aard worden deze op een laag (C), basis (B) of hoog (A) niveau onderhouden. Deze niveaus sluiten aan bij de landelijke CROW systematiek voor kwaliteitsgestuurd beheer. Hiervoor is in 2021 het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte vastgesteld. Met voorliggende addendum wordt het gewenste kwaliteitsniveau voor de beeldende kunstwerken in de openbare ruimte toegevoegd aan dit Beeldkwaliteitsplan.

Areaal

In de gemeente Opsterland zijn in totaal 95 beeldende kunstwerken in de buitenruimte. 38 van deze objecten staan op particulier terrein en vallen buiten de scope van de gewenste kwaliteitsambitie. De 57 andere objecten staan in de openbare ruimte en vallen onder verantwoordelijkheid van de gemeente. 3 van deze objecten zijn in beheer gegeven aan Plaatselijke Belangen en 54 objecten vallen onder het beheer van de gemeente. Hieronder een beknopt overzicht:

Aantal	Locatie	Eigendom	Beheer	Onderhoud
38	Particulier terrein	Derden	Derden	Derden
54*	Openbare ruimte	Gemeente	Gemeente	Kunstwacht
3	Openbare ruimte	Gemeente	Plaatselijk Belang	Plaatselijk Belang

** Inclusief 4 oorlogsmonumenten.*

Kwaliteitsniveau

In het beheersplan beeldende kunst in de openbare ruimte is de gewenste kwaliteitsambitie voor de 57 kunstwerken in de openbare ruimte vastgesteld op een hoog niveau (A). In aansluiting op de gewenste niveaus van de overige openbare ruimte *(afbeelding 19, pagina 21 BKP BOR 2021-2025)*, wordt de volgende regel toegevoegd;

		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
1	Beeldende kunstwerken		Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog

Gewenste kwaliteitsniveaus beeldende kunstwerken.